

VU Research Portal

Case note: Hoge Raad (Verwijzing in de kosten bij voeging benadeelde partij)

Borgers, M.J.

2011

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Borgers, M. J., (2011). *Case note: Hoge Raad (Verwijzing in de kosten bij voeging benadeelde partij)*, No. 223, Nov 23, 2010. (Nederlandse jurisprudentie; Vol. 2011).

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

M.J. Borgers

1. Indien een benadeelde partij zich voegt in het strafproces, neemt de rechter niet alleen een beslissing omtrent diens vordering, maar ook over de verwijzing in de kosten die door de benadeelde partij en de verdachte (of onder omstandigheden de ouders van de verdachte, vgl. het nieuwe artikel 51g lid 4 Sv) zijn gemaakt. Dat wordt bepaald in artikel 361 lid 5 Sv en artikel 592a Sv. Het gaat hier om een *ambtshalve* verplichting van de rechter. De vergoeding van de kosten behoeft niet te worden verzocht of gevorderd door de benadeelde partij of de verdachte. Voorts geldt dat bij elke beslissing omtrent de vordering van de benadeelde partij ook een beslissing ter zake van de verwijzing in de kosten moet worden genomen. Het maakt daarbij niet uit of het gaat om een (gedeeltelijke) toewijzing of afwijzing van de vordering, dan wel een (gedeeltelijke) niet-ontvankelijkverklaring. Dat volgt reeds uit de tekst van artikel 361 lid 5 Sv en artikel 592a Sv, en het wordt bevestigd door de Hoge Raad in overweging 3.4 van de hierboven afgedrukte uitspraak.

2. De kosten waarvan artikel 361 lid 5 Sv en artikel 592a Sv spreken, betreffen de zogeheten proceskosten (waarbij artikel 592a Sv ook nog de zogeheten nakosten noemt). De Hoge Raad duidt de proceskosten ook wel aan als de kosten van rechtsbijstand (vgl. HR 21 september 1999, *NJ* 1999, 801 en HR 18 april 2000, *NJ* 2000, 413). Van de proceskosten moeten worden onderscheiden de kosten die de benadeelde partij eventueel maakt om *buitengerechtelijk* zijn schade te verhalen. Op grond van artikel 6:96 lid 2 BW komen deze kosten, mits deze redelijk zijn, voor vergoeding in aanmerking. De benadeelde partij kan derhalve deze buitengerechtelijke kosten ‘gewoon’ als schade opvoeren (behoudens voor zover de buitengerechtelijke kosten al worden gedekt door een proceskostenveroordeling, vgl. artikel 241 Rv). De proceskosten hebben niet te gelden als schade. Vandaar dat artikel 361 lid 5 Sv en artikel 592a Sv voorzien in een afzonderlijke grondslag voor de vergoeding van die kosten.

3. De wet geeft geen maatstaf voor de begroting van de proceskosten. De Hoge Raad heeft uitgemaakt dat bij de begroting dezelfde maatstaf wordt gehanteerd als in civiele procedures (HR 29 mei 2001, *NJ* 2002, 123 m.nt. C.P.M. Cleiren). Dat betekent dat de strafrechter acht dient te slaan op de voorschriften van art. 237-245 Rv. Van belang daarbij is dat in het civiele recht de proceskostenveroordeling vrijwel nooit de daadwerkelijk gemaakte kosten omvat. In de praktijk wordt gewerkt met een puntensysteem – het zogeheten liquidatietarief – waarbij aan de hand van het belang en de omvang van de zaak een bedrag wordt vastgesteld. In de Aanbevelingen behandeling civiele schadevordering in het strafproces van het LOVS wordt aansluiting gezocht bij het liquidatietarief zoals dat geldt in (civiele) kantonzaken. De Hoge Raad laat overigens ruimte aan de strafrechter om van dit liquidatietarief af te wijken (HR 26 februari 2002, *LJN* AD8866). Zie over de begroting van de kosten nader d’Hooghe, in: Melai/Groenhuijsen *Het Wetboek van Strafvordering*, aantekeningen 7 en 8 op artikel 592a.

4. Bij de verwijzing in de kosten geldt als hoofdregel dat de partij die in het ongelijk wordt gesteld, in de kosten van de wederpartij wordt veroordeeld, mits die kosten niet nodeloos zijn gemaakt (vgl. artikel 237 lid 1 Rv). Dat brengt met zich dat indien de vordering van de benadeelde partij geheel of voor een belangrijk deel wordt toegewezen, de proceskosten van de benadeelde partij ten laste van de verdachte komen. Het omgekeerde geldt ook: indien de vordering van de benadeelde partij wordt afgewezen, dient deze partij de proceskosten van de verdachte te vergoeden. Al geldt in het laatste geval wel dat het dan alleen gaat om de proceskosten voor zover deze verband houden met de voeging (en niet de gehele strafzaak). Het komt regelmatig voor dat die proceskosten op nihil worden gesteld, omdat niet duidelijk is of de verdachte wel (additionele) kosten heeft gemaakt in verband met de vordering van de benadeelde partij.

Een tussenvariant is dat proceskosten worden gecompenseerd, in die zin dat de benadeelde partij en de verdachte elk de eigen kosten dragen. Dat ligt in de rede indien de vordering voor slechts een klein deel wordt toegewezen. Compensatie van de kosten is niet in strijd met artikel 361 lid 5 Sv of artikel 592a Sv. Op grond van deze voorschriften moet een beslissing worden genomen omtrent de verwijzing in de kosten. Er wordt niet dwingend voorgeschreven dat de proceskosten altijd ten laste van de ene of de andere partij moeten komen. Overigens komen voor wat betreft het resultaat de proceskostenveroordeling waarbij de kosten op nihil worden gesteld, en de beslissing tot compensatie van de proceskosten overeen. Het is zijn niettemin juridisch twee te onderscheiden beslissingen.

5. Bij de toepassing van het civielrechtelijke regime met betrekking tot de veroordeling in de proceskosten in het kader van de beoordeling van de benadeelde partij doet zich een complicatie voor. Die beoordeling leidt niet altijd tot een beslissing in termen van een toewijzing of afwijzing van de vordering. Het is ook mogelijk dat de vordering van de benadeelde partij (geheel of ten dele) niet ontvankelijk wordt verklaard. Dat kan verschillende redenen hebben. Een betrekkelijk veel voorkomende reden is dat de vordering te complex is om in het kader van de strafzaak te behandelen en zich daarom beter laat beoordelen door de civiele rechter. Tot 1 januari 2011 heette het dan dat de vordering niet van zo eenvoudige aard is dat zij zich leent voor behandeling in het strafgeding, sinds die datum spreekt de wet van een onevenredige belasting van het strafgeding (artikel 361 lid 3 Sv).

Welke betekenis heeft een niet-ontvankelijkverklaring voor de verwijzing in de kosten? De Hoge Raad overweegt dat een dergelijke niet-ontvankelijkverklaring niet zonder meer meebrengt dat de benadeelde partij zelf de proceskosten moet dragen. Deze formulering suggereert, doordat de Hoge Raad spreekt over het zelf dragen van de proceskosten, dat de Hoge Raad ervan uit gaat dat bij een niet-ontvankelijkverklaring in beginsel compensatie van de proceskosten plaatsvindt. Tegelijkertijd laat de Hoge Raad de mogelijkheid open dat onder omstandigheden een andere beslissing wordt genomen, en wel in die zin dat de verdachte wordt veroordeeld in de proceskosten van de benadeelde partij. Die beslissing behoeft dan nadere motivering.

De Hoge Raad geeft niet aan onder welke omstandigheden het is aangewezen of toegelaten om de proceskosten ten laste van de verdachte te brengen. Het lijkt er evenwel op dat de Hoge Raad aansluit bij 'het model dat de materiële inhoud van de schadebeslissing beslissend is voor de kostenveroordeling', zoals besproken in onderdeel 12 van de conclusie van A-G Jörg voor het hierboven afgedrukte arrest. In dat model bepaalt de rechter aan de hand van de reden voor de niet-ontvankelijkverklaring of er toch aanleiding bestaat om de proceskosten van de benadeelde partij ten laste van de verdachte te laten komen. Indien een dergelijke reden zich voordoet, dient de rechter deze – in verband met de motiveringsverplichting – ook te expliciteren.

6. De beslissing van de Hoge Raad geeft aanleiding tot twee opmerkingen. Allereerst werkt de Hoge Raad niet uit in welk geval of in welke gevallen een niet-ontvankelijkverklaring aanleiding kan geven om de proceskosten van de benadeelde partij ten laste van de verdachte te brengen. A-G Jörg ziet daarvoor ruimte bij een 'proceseconomische niet-ontvankelijkverklaring', dat wil zeggen een niet-ontvankelijkverklaring vanwege de complexe aard van de vordering. In een dergelijke situatie kan de keuze van de benadeelde partij om zich te voegen alleszins redelijk zijn geweest. Het strafbare feit heeft aanleiding gegeven om gebruik te maken van de voegingsmogelijkheid, terwijl het doorgaans niet eenvoudig valt te voorzien of de rechter de beoordeling van de vordering al dan niet als een onevenredige belasting van de strafzaak zal opvatten. De beslissing van de Hoge Raad in het hierboven afgedrukte arrest lijkt zo te moeten worden verstaan dat een dergelijke 'proceseconomische niet-ontvankelijkverklaring' aanleiding kan geven tot een verwijzing van de verdachte in de proceskosten, mits dan ook de redelijkheid van de beslissing van de benadeelde partij in aanmerking wordt genomen. In de hierboven afgedrukte zaak was die rechtvaardiging niet aanwezig, althans niet goed gemotiveerd. Het gerechtshof is in deze zaak tot niet-ontvankelijkverklaring overgegaan omdat niet voldoende zou zijn gebleken dat de gestelde schade rechtstreeks door het bewezenverklaarde feit is toegebracht. Het gerechtshof laat daarbij in het midden of dat 'slechts' van doen heeft met de complexe aard van de vordering dan wel met het feit dat de vordering op het eerste gezicht – dus onder voorbehoud van een later, afwijkend oordeel van de civiele rechter – niet erg aannemelijk oogt. Bij die stand van zaken is een verwijzing van de verdachte in de kosten niet gerechtvaardigd.

Een verwijzing in de kosten komt ook in beeld indien de niet-ontvankelijkverklaring slechts een deel van de vordering betreft, terwijl die vordering voor het overige wordt toegewezen. Maar dan wordt de verwijzing in de kosten – tenzij het toegewezen deel slechts een klein deel van de vordering betreft – eigenlijk al gerechtvaardigd door die toewijzing, zodat het zuiverder is om te zeggen dat de partiële niet-ontvankelijkverklaring dan geen aanleiding geeft tot een andere beslissing. Mogelijk zou nog moeten worden gedacht aan situaties waarin geen veroordeling plaatsvindt, maar de betrokkenheid van de verdachte bij het strafbare feit geenszins uitgesloten lijkt. Maar dan begeeft de rechter zich met een kostenveroordeling al snel op glad ijs, omdat een verwijzing in de kosten ten laste van de verdachte in strijd met de onschuldpresumptie zou komen.

7. Ten tweede is het opmerkelijk dat de Hoge Raad niet de mogelijkheid noemt dat bij een niet-ontvankelijkverklaring juist de benadeelde partij wordt veroordeeld in de proceskosten van de verdachte. Dat doet de vraag rijzen of de Hoge Raad die mogelijkheid van de hand heeft willen wijzen. Hoewel niet snel aanleiding zal bestaan voor een dergelijke proceskostenveroordeling, zou die mogelijkheid niet op voorhand moeten worden uitgesloten. Stel dat de verdachte wordt geconfronteerd met een vordering die kant noch wal raakt omdat de persoon die zich als benadeelde partij voegt, op geen enkele manier geconfronteerd is geweest met het strafbare feit. Een dergelijke vordering zal eindigen in een niet-ontvankelijkverklaring (reeds) omdat aan deze persoon niet rechtstreeks schade is toegebracht door het strafbare feit. Aangenomen dat de verdachte kosten heeft gemaakt die specifiek verband houden met de behandeling van de vordering van de benadeelde partij, is het geenszins onredelijk om de benadeelde partij te verwijzen in die kosten. Een ander voorbeeld betreft de situatie waarin de benadeelde partij reeds een civiele procedure heeft gevoerd tegen de verdachte ter zake van dezelfde schade (vgl. HR 19 februari 2010, NJ 2010, 131).